

# BAHÇIVANIN BİR YILI

---

KAREL ČAPEK

ÇEKÇE ASLINDAN ÇEVİREN: MARTIN ALAÇAM

livefa  
yayınevi



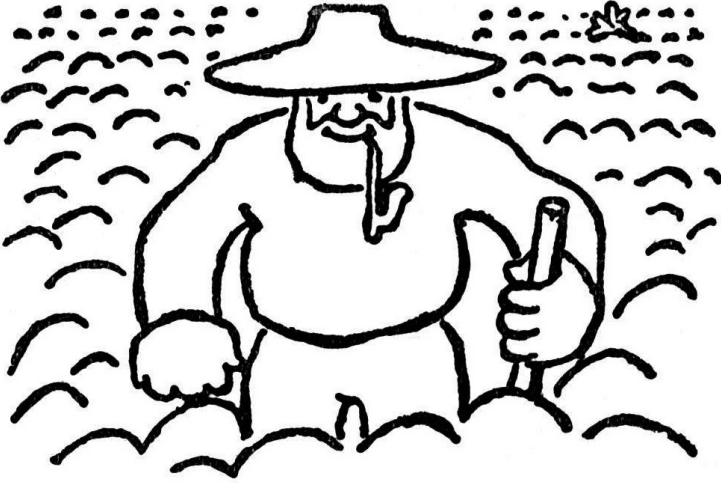
**Karel Čapek**, Çek yazar, gazeteci, çevirmen, tiyatro yönetmeni, seyyah, çizer, fotoğrafçı, kaktüs ve İran halıları uzmanı ve çok yönlü entellektüel. İlk yazılarını Birinci Dünya Savaşı öncesinde ağabeyi Josef’le birlikte yazdı. Muazzam bir kelime haznesi, dallı budaklı cümleler, virtüöz bir dil kullanımı ve hakkında kullanılabilir nice sıfat... Ancak bunların yanı sıra daima 20. yüzyılın büyük ideolojilerine karşın “insan” kalmayı bilmiştir. 1920 yılında yayınlanan, “robot” kelimesinin ilk kez kullanıldığı RUR tiyatro oyunuyla dünya çapında ün kazanmıştır, oyun, ABD’den Japonya’ya tüm dünyada sahnelenmiştir. Modernizm ve teknolojilerin tehlikelerine, Krakatit, Mutlakiyet Fabrikası gibi diğer distopik eserleriyle dikkat çekmiştir. Bilim-kurgu edebiyatının öncülerinden sayılır. Kardeşi Josef’le ayrılmaz bir ikilidiler, beraber yazdıkları kitaplar, birinin çizimlerini yaptığı, diğerinin yazdığı kitaplar, bunların tümü Çek klasikleri arasında yerini buldu. Neler yazmadı ki? Tiyatro oyunları, romanlar, çocuk kitapları, binlerce gazete yazısı... Hayatı boyunca dejeneratif bir omurilik hastalığından muzdarip, büyük fiziki acılara hummalı faaliyetleriyle göğüs geriyordu. Gelmekte olan faşizme karşı çıkan en gür seslerden biriydi, ancak 1938 yılında Münih anlaşmasıyla Çekoslovakya’nın Hitler’e peşkeş çekilmesi, ona karşı bir nefret kampanyasını tetikledi, bu, zaten bozuk olan sağlığını olumsuz etkiledi ve 25 Aralık’ta zaatüreden öldü. Naziler ağabeyi Josef’i İkinci Dünya Savaşı boyunca çeşitli toplama kamplarında hapsedtiler, 1945’te Bergen-Belsen’de öldü. Prag’da yanyana oturdukları (bu kitabın konusu bahçenin bulunduğu) ikili villa hâlâ duruyor, sokağın adı ise “Çapek kardeşler” olarak değiştirildi.

**Martin Alaçam**, çevirmen, müzisyen. 1974 yılında İstanbul’da doğdu, halen Prag’da yaşıyor. Karel Čapek, Egon Hostovský ve Jáchym Topol’un eserlerini Çekçeden Türkçeye çevirdi.



## Bahçe Nasıl Kurulur

Bahçe kurmanın çeşitli yolları vardır; en iyisi bu iş için bir bahçıvan tutmaktır. Bahçıvan, bahçenize envai çeşit değnek, sopa ve çalı çırpı diker, bunların akça ağaç, alıç, leylak, yüksek meyve ağaçları, bodur meyve ağaçları ve başka bitki türleri olduğunu iddia eder; peşinden toprağı kazmaya koyulur, onu tersyüz eder, ardından yine düzleştirir, mıcırdan patikalar yapar, sağa sola kuru yapraklar saplar, bunların çokyıllıklar olduğunu söyler, yandaki çimenliğe adına İngiliz çimi ve tavusotu, tilkikuyruğı, karabaş otu ve çayır otu dediğı tohumlar eker ve sonra çeker gider. Bahçeyi ise tıpkı dünyanın yaratıldığı ilk günkü gibi kahverengi ve çıplak bırakır; size de her gün dünyanın toprağını sulamanızı ve çimenler çıktığında patikaların üzerine çakıl döktürmenizi tembih eder. Hadi bakalım.



Bahçe sulamaktan kolay bir iş olmadığı düşünülebilir, hele ki bu iş için bir hortumunuz varsa. Ama çok geçmeden, evcilleştirilmediği takdirde o hortumun ne kadar kalles ve tehlikeli bir yaratık olduğu görülecektir; kıvrırır, sıçrar, oradan oraya savrulur, etrafa deli gibi su saçar ve oluşturduğu çamurun içine keyifle dalar; ardından sula- ma teşebbüsünde bulunan insana saldırır, ayaklarına dolanır; üzeri- ne basmayı denersiniz, tam o anda gerinir, belinize ve boynunuza dolanır; mağdur, bir piton yılanıyla güreşirmişçesine onunla müca- dele ederken, canavar pirinçten ağzını havaya kaldırır ve suyu pen- cereden içeri, daha yeni asılmış perdelere püskürtür. Çevik bir ham- leyle onu kafasından yakalayıp olabildiğince germek gerekir; yaratık acıyla kükrer ve suyu ağzından değil, musluktan ve gövdesinin orta- larında bir yerlerden fişkırtmaya başlar. Başta onu biraz olsun evcil- leştirmek için üç kişi gerekir; üçü de savaş alanını kulaklarına kadar çamura batmış ve bolca sulanmış halde terk eder; bahçeye gelince, bir kısmı kaygan bir çamur gölüne dönüşürken, bir kısmı susuzluk- tan çatlıyordur.

Bu işi her gün yaparsanız, on dört gün içerisinde çim yerine ya- bani otlar filizlenmeye başlar. Niçin en bereketli ve en dikenli yaba- ni otlar en iyi çim tohumlarından yetişir, bu da doğanın gizemlerin- den biridir; muhtemelen güzel bir çimen elde etmek için yabani ot tohumu ekmek gerek. Üç hafta içerisinde çimenliğiniz devedikeni ve sürünen veya dirsek derinliğinde kök salmış cenabetlerle dolup taşar; onları topraktan çıkarmak mı istiyorsun, ya kökün hemen ucundan kırılır ya da devasa bir toprak öbeğini yanında götürür. Hep öyledir ya, ne kadar lanet bir namussuzsa, bir o kadar sağlam tutunur dünyaya.

Bu arada, maddenin esrarengiz bir dönüşümüyle, patikaların mı- cırları görüp görebileceğiniz en kaypak ve yapışkan balçık haline gel- miştir.

Yine de çimenlikten yabani otları sökmek şarttır; sök babam sök, sen ilerledikçe arkada kalan geleceğin çimenliği, dünyanın yaratıldığı ilk günkü gibi çıplak ve kahverengi toprağa dönüşür. Yalnızca iki-üç yerde yeşilimtırak, küf gibi bir şeyler filizlenir; incecik, cılız ve tüye benzer bir şeyler, bunlar, şüphesiz ki çimen olmalı. Çevrelerinde ayakucuna basarak dolaşır, serçeleri kovalarsın; sen toprağı gözleyedür, beктаşıüzümü ve frenküzümlerinde ilk yapraklar filizlenmiştir bile, farkına bile varmazsın, baharın gelişini asla yakalayamazsın.

Olaylarla ilişkin değişmiştir. Yağmur mu yağıyor, bahçeye yağıyor dersin; güneş mi çıktı, hiç öylesine çıkar mı, bahçeni ışılatıyor dur; gece vakti bahçen dinleniyor diye sevinirsin.

Günlerden bir gün gözlerini açtığında bahçe yemyeşil olacak, uzun otların üzerinde çiy parıldayacak, gül çalılarının tepelerinden şişkin, kıpkırmızı goncalar bakacak; ve ağaçlar yaşlanmış olacak, budaklı ve karanlık bir görünüm kazanacaklar, taşları ağırlaşacak ve rutubetli gölgeleri küf kokacak. Sen de artık o zayıf, çıplak, kahverengi bahçeyi, ilk çimenin çekingen tüyelerini, ilk tomurcukların ince çatlaklarını, yeni yeni oluşan bahçenin o topraklı, fakir ve dokunaklı güzelliğini hatırlamayacaksın.

Pekâlâ ama şimdi toprağı sulamak ve yabani otları temizlemek ve taşları ayıklamak gerek.